

JAV POLITIKA IR AMERIKOS LIETUVIŲ VEIKLA

JAV VALSTYBĖS DEPARTAMENTO PAREIŠKIMAS, 1940 07 23

Paskutinėmis keliomis dienomis blogi įvykiai, kurių įtakoje trijų mažų Baltijos respublikų – Estijos, Latvijos ir Lietuvos – politinė nepriklausomybė ir teritorinė neliečiamybė sąmoningai siekiama sunaikinti vieno jų daug galingesnio kaimyno, eina prie savo galo.

Nuo pirmųjų dienų, kai šios respublikos sukūrė savo nepriklausomą ir demokratinę valdžios formą, Jungtinių Valstybių žmonės su giliu ir simpatišku susidomėjimu sekė jų nuostabią pažangą savarankiškai besitvarkant.

Mūsų vyriausybės politika yra visiems žinoma.

Jungtinių Valstybių žmonės priešinasi grobuoniškiems veiksams, nežiūrint ar jie yra padaromi naudojant jėgą arba grasinimą jėga.

Jie taip pat priešinasi bet kokiai kišimosi formai, nors ir galingos valstybės, į kitos suvereninės valstybės vidaus reikalus, nors ji būtų ir silpna.

Šitie principai sudaro tikruosius pagrindus, kuriais remiasi dabartiniai santykiai tarp dvidešimt vienos suvereninės respublikos Naujajame Pasaully.

Jungtinės Valstybės ir toliau laikysis šių principų, nes Amerikos žmonės yra įsitikinę, kad išminties, teisingumo ir teisės – kitais žodžiais, moderniosios civilizacijos pagrindų – išlaikymas yra neįmanomas, kol doktrina, kurioj slypi šie principai, netvarko santykių taro tautų.

Kalba netaisyta.

„Dabartinė Lietuvos tarptautinė padėtis“, in: *Lietuvių dienos*, nr. 5, 1950, p. 5.

JAV LIETUVIŲ SPAUDA APIE VIZITĄ PAS PREZIDENTĄ FRANKLINĄ D. ROOSEVELTĄ

Pereitą savaitę, spalio 15 dieną, Amerikos lietuvių piliečių delegacija, kuri nuvyko į Baltąjį Namą pas Suvienytųjų Amerikos Valstijų prezidentą F. D. Rooseveltą, išgirdo iš jo labai malonius lietuviams žodžius. Tie žodžiai ne tik lietuviams Amerikoje, bet ir visame pasaulyje turi sužadinti viltį, kad Lietuvos nepriklausomybė bus atsteigta ir kad Rusijos despotas iš lietuvių žemės bus išvytas. Tie prezidento žodžiai turi sužadinti lietuviuose didžiausią pasiryžimą ir drąsą dirbti lietuvių tautos laisvės atgavimui ir apgynimui.

Lietuvių piliečių delegacija įteikė prezidentui memorandumą, kuriame buvo išreikšta Amerikos lietuvių padėka už Amerikos valdžios pasipriešinimą Lietuvos užgrobimui ir viltis, kad prezidento nusistatymas priešintis agresijai padės Lietuvai vėl tapti nepriklausoma.

Perskaitęs lietuvių memorandumą, prezidentas Rooseveltas pasakė: „Čia yra žymi klaida“. Lietuvių delegacija, išgirdusi tuos žodžius, sako, nutirpusi iš susirūpinimo, bet prezidentas Rooseveltas tą jų nutirpimą pavertė į džiaugsmą, paaiškindamas, kame jis matė klaidą: „Jūs kalbate apie Lietuvos nepriklausomybės praradimą. Lietuvos nepriklausomybė neprarasta. Ji tik laikinai užgniaužta“. Tolesniame pasikalbėjime prezidentas Rooseveltas išreiškė užuojautą Lietuvai jos nelaimėje, padaršino Amerikos lietuvius piliečius rupintis Lietuvos nepriklausomybės atgavimu, ir išsitarė, kad ji gali būti atgauta greičiau negu mes tikimės.

Pas prezidentą delegacija užtruko 20 minučių. Atvykusius pas prezidentą lietuvius prezidentui pristatė L. Šimutis, Susivienijimo Lietuvių Rymo Katalikų Amerikoje prezidentas. Tvarkos dabojo F. J. Bagočius, Susivienijimo Lietuvių Amerikoje prezidentas.

Kalba netaisyta.

Amerikos Lietuvių Tarybos kūrimosi 1939-1941 metais atspindžiai dokumentuose ir spaudoje [sudarė Skirius J., Račkauskas J.], Chicago: Lithuanian Research and Studies Center, 1998, p. 127.

JUOZAS BANIONIS. AMERIKOS LIETUVIŲ VIENIJIMASIS VEIKLAI UŽ LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĘ

Dar prieš įkurdami bendrą laisvinimo organizaciją JAV lietuviai spėjo išreikšti tvirtą požiūrį į Lietuvos sovietinimą, ypač tada, kai buvo paskelbti rinkimai į vadinamąjį Liaudies seimą. [...] JAV lietuviai, stoję į Lietuvos nepriklausomybės sargybą ir sulaukę palankaus šios šalies valdžios pareiškimo, 1940 m. rugpjūčio 9-10 d. Pitsburge vykusiame ALRKF [Amerikos lietuvių Rymo katalikų federacija] suvažiavime įkūrė bendrą lietuvių politinių srovių centrą – Lietuvai gelbėti tarybą (LGT). Suvažiavimo rezoliucija pakvietė „į vieningą darbą ir ryžtingą kovą už Lietuvos nepriklausomybę ir tautos gyvybę visas tas lietuvių grupes, organizacijas, kurios šiame mūsų tautos sukėtime pasiliko lietuvių tautai ištikimos“. LGT pabrėžė, kad „bendroj taryboj ar centre bus dirbami tik tie darbai, kurie turės aiškų ryšį su darbais ir kovomis už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą“. Vadinasi, buvo nutarta, kad bendrai bus palaikomi ryšiai su JAV oficialiomis įstaigomis, puoselėjami santykiai su Lietuvos žmonėmis, rengiama informacija apie lietuvių tautos laisvės lūkesčius, bet nebus kišamasi į grupių, įeinančių į bendrą centrą, vidaus reikalus.

[...] Taigi Lietuvos valstybę ištikusi tragedija skatino Amerikos lietuvių politines grupes – katalikus, tautininkus, sandariečius ir socialistus - pamiršti tarpusavio nesutarimus ir spartino jų vienijimąsi.

Banionis J. *Lietuvos laisvinimas Vakaruose (1940–1975)*, Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2010, p. 37–39.